

## **IN MEMORIAM**

### **PROF. TOMAS REMEIKIS 1934–2013**

Birželio 23 d., Joninių dieną, užgeso žymaus lietuvių politologo ir visuomenės veikėjo, Vilniaus universiteto garbės daktaro, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto bendruomenės bičiulio prof. Tomo Remeikio gyvybę.

Tomas Remeikis gimė 1934 m. gruodžio 7 d. Varlaukio kaime, Eržvilko valsčiuje, Tauragės apskrityje. Būdamas devynerių, kartu su tėvais pasitraukė į Vokietiją. Nuo 1949 m. gyveno JAV, kur įgijo išsilavinimą ir įsitraukė į Lietuvos laisvinimo veiklą. Baigęs gimnaziją, Iliojaus universitete studijavo sociologiją ir politikos mokslus. 1963 m. šiame universitete apgynė disertaciją „Lietuvos komunistų partija: istorinė ir politinė studija“. Nuo 1963 iki 1997 m. dėstė politikos mokslus Šv. Juozapo Calumeto koledže, nuo 1967 m. profesorius, nuo 1997 m. profesorius emeritas.

Akademinė veikla skirta naujausiųjų laikų Lietuvos istorijos ir politikos tyrimams. Pagrindinėje T. Remeikio knygoje „Paspriešinimas sovietiniam valdymui Lietuvoje 1945–1980“ (1980, anglų k.) analizuojamas pasipriešinimas sovietinei okupacijai ir santvarkai Lietuvoje. Knyga sulaukė išeivijos ir Lietuvos istorikų ir politologų dėmesio. Kitas akademinis palikimas sudėtas į jau Lietuvoje išleista rinktinę „Lietuvos feniksas: straipsniai ir esė“ (2009, anglų k.).

Reikšminga ir rezultatyvi T. Remeikio visuomeninė veikla. Svarbiausias šios srities laimėjimas – leidinių serijos apie žmogaus teisių pažeidimus ir disidentinį judėjimą Lietuvoje leidimas ir platinimas JAV valdžios įstaigoms, Kongreso nariams, JT institucijoms („Žmogaus teisių pažeidimai sovietų okupuotoje Lietuvoje“, metinės apžvalgos anglų ir kitomis kalbomis). Politiškai reikšmingi darbai atlikti 1975 m., Helsinkio baigiamosios konferencijos išvakarėse. Profesorius aktyviai veikė Pasaulio lietuvių bendruomenėje: 1983–1988 m. buvo jos valdybos vicepirmininkas, JAV lietuvių bendruomenės Visuomeninių reikalų tarybos pirmininkas, akademinės skautijos sąjūdžio filisteris.

Svarbi T. Remeikio gyvenimo dalis paskirta lietuviškajai spaudai: 1959–1961 m. redagavo studentų žurnalą „Studentų gairės“, 1963–1968 m. ėjo žurnalo anglų kalba „Lituanus“ vyriausiojo redaktoriaus pareigas, buvo mėnraščio „Akiračiai“ vienas steigėjų ir redaktorių, Lituanistikos instituto leidyklos vedėjas ir redaktorius, „Akademinės skautijos leidyklos“ steigėjas ir redaktorius. Išėivijos visuomeninės veiklos laikotarpį vainikuoja Sausio 13-osios įvykiams skirto nuotraukų albumo išleidimas.

Atkūrus Lietuvos valstybę, prasidėjo naujas T. Remeikio gyvenimo etapas. Jis dažnai lankė Lietuvą. Profesorius su jam būdingu skautišku veiksniu dalijosi patirtimi su Lietuvos politologais, skaitė paskaitas Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentams, bendradarbiavo su Lietuvos archyvų departamentu, Užsienio reikalų ministerija, vidaus ir užsienio politikos klausimais pasisakė Lietuvos spaudoje. Kartu su Lietuvos archyvų departamentu dalyvavo parengiant ir išleidžiant keturis dokumentų rinkinius, skirtus Lietuvos partizanų kovoms įamžinti. Įprasmindamas šį bendradarbiavimą, 2002 m. dalį savo archyvų padovanojo Lietuvos centriniam valstybės archyvu.

Paskutiniai darbai, atlikti bendradarbiaujant su Užsienio reikalų ministerija ir mūsų institutu. Jie skirti Lietuvos užsienio politikos

dokumentų leidybos programai įgyvendinti. Lietuvos užsienio politikos dokumentų serijoje suskubta išleisti tris dokumentų rinkinius apie lemtingus Lietuvai 1939–1940 m. Jo straipsnis „Mito vaidmuo lietuvių visuomenės gyvenime“ (1958) įtrauktas į „Lietuvos politinės minties antologijos“ išleidimo politinei minčiai skirtą tomą.

Išskirtiniai T. Remeikio nuopelnai žurnalui „Politologija“. 1995 m. jo suorganizuota finansinė parama sudarė sąlygas „Politologijai“ atsinaujinti ir toliau eiti. Jis buvo ilgametis žurnalų „Politologija“ ir „Kultūros barai“ redaktorių kolegijos narys.

Profesoriaus Tomo Remeikio nuopelnai įvertinti Vilniaus universiteto bendruomenės ir Lietuvos valstybės. 1994 m. jam suteiktas Vilniaus universiteto garbės daktaro vardas. 2002 m. jis apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi. 2012 m. Pasaulio lietuvių bendruomenės nominuotas Laisvės premijai.

Tegu Profesoriaus Tomo Remeikio Lietuvos labai nuveikti darbai paskatins mus juos tęsti.

### ***Prof. Tomo Remeikio svarbesnių darbų bibliografija***

#### **Knygos**

Remeikis Thomas, *Opposition to Soviet rule in Lithuania, 1945–1980*. – Chicago (Ill.): Institute of Lithuanian Studies Press, 1980. – 680 p.

Remeikis Thomas, *The Lithuanian Phoenix: Studies and Essays 1940–1990*. – Vilnius: Versus Aureus, 2009. – 406 p.

#### **Straipsniai**

Remeikis Tomas, Mito vaidmuo lietuvių visuomenės gyvenime, *Mūsų Vytis*, 1958, 5 (85), p. 205–210. Perspausdinta *Lietuvos politinės minties antologija, II tomas. Politinė mintis išleidimo 1944–1990* / Justinas Dementavičius, Kęstutis Girnius, Algimantas Jankauskas, Alvy-

das Jokubaitis, Vytautas Radžvilas. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013.

Remeikis Tomas, The administration of power: the Communist party and the Soviet government, in *Lithuania under the Soviets: portrait of a nation, 1940–1965* / edited by V. Stanley Vardys. – New York, Washington, 1965.

Remeikis Thomas, *Natur und Prozess der Verstadterung in Litauen*. – [Königstein im Taunus]: Institutum Balticum, 1967. – 26 p.

Remeikis Thomas, *Berücksichtigung der nationalen und verwaltungsmäßigen Interessen der Unionsrepublik, dargestellt am Beispiel Littauens*. – [Königstein im Taunus]: Institutum Balticum, 1970, p. 121–156.

Remeikis Tomas, „Demarkacinių linijų“ politika, *Akiračiai*, 1970, Nr. 1, p. 12.

Remeikis Tomas, Tautų apsisprendimo teisės priminimas, *Akiračiai*, 1970, Nr. 2, p. 1, 16.

Remeikis Tomas, Amerikos sąžinės reikalas ir lietuviškos problemos, *Akiračiai*, 1970, Nr. 10, p. 1, 13.

Remeikis Tomas, Preliminary results and prospects of controlled urbanization in Lithuania, *Lituanistikos instituto suvažiavimo darbai 1971*, Chicago (Ill.), 1971, p. 191–226.

Remeikis Tomas, The decision of the Lithuanian Government to accept the Soviet Ultimatum of June 14, 1940, *Lituanus*, 1975, vol. 21, no. 4, p. 19–44.

Remeikis Tomas, Pokoncertiniai apdūjojimai. Kai laisvės atsižadama laisva valia, *Akiračiai*, 1977, Nr. 7, p. 1, 7.

Remeikis Tomas, Disidentų sąjūdis ir laisvės perspektyvos, *Akiračiai*, 1978, Nr. 4, p. 8–9.

Remeikis Tomas, Padėtis Lietuvoje ir išeivijos politinio darbo uždaviniai, *Pasaulio lietuvis*, 1978, Nr. 43.

Remeikis Tomas, Į ateitį iš dabarties perspektyvos, *Lietuvių politinė konferencija*, Washington 1987 spalio 23–25. Paskaitos ir pranešimai. PLB Visuomeninių reikalų komisija, p. 21–25.

Remeikis Tomas, Kalba, suteikiant Vilniaus universiteto garbės daktaro vardą, *Draugas*, 1994 spalio 29 d., Nr. 211. Perspausdinta *Politologija*, 1994, Nr. 5, p. 141–144.

### **Sudaryti ir redaguoti veikalai**

*Lituanistikos instituto 1971 metų suvažiavimo darbai*. Proceedings of the Institute of Lithuanian Studies / edited by Thomas Remeikis. – Chicago (Ill.), 1971. – 280 p.

*The violations of human rights in Soviet occupied Lithuania: a report for Lithuanian American Community, 1971–1988*. – Delran: Lithuanian American Community, 1971–1988.

– 1977/ [edited by Tomas Remeikis] – 1978. – 195 p.

– 1978/ [edited by Tomas Remeikis, Bronius Nainys] – 1979. – 199 p.

– 1979/1980/ [edited by Tomas Remeikis] – 1981. – 264 p.

– 1981/ [edited by Tomas Remeikis] – 1982. – 191 p.

*Lietuvių išeivijos spaudos bibliografija 1970–1974* / red. Jonas Dainauskas, Tomas Remeikis. – Lituaniistikos instituto leidykla, 1977. – 300 p.

*Lietuvių išeivijos spaudos bibliografija 1975–1979* / red. Jonas Dainauskas, Tomas Remeikis. – Lituaniistikos instituto leidykla, 1984. – 414 p.

*Implementation of principle eight of the Helsinki Final Act in Soviet occupied Lithuania: equal rights and self-determination of peoples* / report prepared by Remeikis, Tomas. – Chicago: Lithuanian world community, 1986. – 48 p.

*The gift of Vilnius: a photographic document in defense of freedom: January 13, 1991. A Terrible Beauty is born* / editorial direction: Arunas Liulevicius, Thomas Remeikis. – Chicago (Ill.): Public Affairs Council, Lithuanian American Community, 1991. – 80 p.

Kazys Škirpa. *Lietuvos nepriklausomybės sutemos (1938–1940): atsiminimai ir dokumentai* / sudarytojas Tomas Remeikis. – Vilnius: Vilspa, 1996. – 486 p.

*Lietuvos partizanų Tauro apygarda (1945–1952): dokumentų rinkinys* / Lietuvos archyvų departamentas, Lietuvos visuomenės organizacijų archyvas / sudarytoja Nijolė Maslauskienė. Redakcinė kolegija: Juozapas Bagušauskas, Vidas Grigoraitis, Tomas Remeikis. – Vilnius: Lietuvos archyvų departamentas, 2000. – 585 p.

*Lietuvos partizanų Vytauto apygardos Tigro rinktinė (1945–1950): dokumentų rinkinys* / Lietuvos archyvų departamentas, Lietuvos ypatingasis archyvas. Redaktorių kolegija: Kęstutis Remeika (vyr. redaktorius), Geistautas Geičiauskas, Vidas Grigoraitis, prof. dr. Tomas Remeikis. – Vilnius: Lietuvos archyvų departamentas, 2003. – 486 p.

*Lietuvos partizanų Dainavos apygarda 1945–1952 m.: dokumentų rinkinys* / Lietuvos archyvų departamentas, Lietuvos ypatingasis archyvas. Redaktorių kolegija: dr. Juozapas Romualdas Bagušauskas (vyr. redaktorius), Nijolė Maslauskienė, Vidas Grigoraitis, prof. dr. Tomas Remeikis. – Vilnius: Lietuvos archyvų departamentas, 2003. – 452 p.

*Lithuania under German occupation, 1941–1945: Despatches from US legation in Stockholm* / Vilnius University, Institute of International Relations and Political Science; compiled and edited by Thomas Remeikis. – Vilnius: Vilnius University Press, 2005. – 730 p.

*Lietuvos Respublikos užsienio politika. Dokumentai 1939–1940.* I tomas 1939 08 23 – 1940 05 25 / Sudarytojas ir redaktorius Tomas Remeikis. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. – 688 p.

*Lietuvos Respublikos užsienio politika. Dokumentai 1939–1940.* II tomas 1940 05 27 – 1940 08 14 / Sudarytojas ir redaktorius Tomas Remeikis. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. – 316 p.

*Lietuvos partizanų Žemaičių apygarda 1945–1953 m.: dokumentų rinkinys* / Lietuvos archyvų departamentas, Lietuvos ypatingasis archyvas. Redakcinė kolegija: Vidas Grigoraitis, Rasa Masiulionytė, Nijolė Maslauskienė, Kęstutis Remeika, Tomas Remeikis. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. – 405 p.

*Lietuvos Respublikos užsienio politika. Dokumentai 1939 (1939 01 02 – 1939 09 02) / Sudarytojai ir redaktoriai Tomas Remeikis ir Rūta Kuncienė. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012. – 495 p.*

Parengė  
*Algimantas Jankauskas*